

INTEGROVANÁ PREVENČIA A KONTROLA ZNEČISTENIA V SR - NOVÝ PRÍSTUP V POVOĽOVACOM PROCESE

Dominika OČENÁŠOVÁ

INTEGRATED POLLUTION PREVENTION AND CONTROL IN SLOVAKIA - A NEW APPROACH IN THE AUTHORIZATION PROCESS

Abstrakt

Pojem „integrovaná ochrana životného prostredia“ zahŕňa uvažovanie o vplyvoch na všetky zložky životného prostredia (ovzdušie, voda, odpady) spolu, namiesto oddeleného pohľadu na jednotlivé zložky. Dôvodom je, že kontrola vypúšťania látky do jednej zložky životného prostredia môže spôsobiť presun látky do inej zložky životného prostredia. Nový prístup v povoľovacom procese znamená prechod od doteraz uplatňovaného tzv. zložkového systému posudzovania a povoľovania prevádzok k integrovanému povoľovaniu. Integrované povolenie neznamena zvýšenie povinností, naopak umožňuje prevádzkovateľom aktívne sa zapojiť do povoľovania, presadiť svoje názory pri spoločnej komunikácii medzi povoľujúcim orgánom a prevádzkovateľom, čo doterajšia prax neumožňovala.

Kľúčové slová: IPKZ, Integrované povolenie, Povoľujúci orgán, Kontroly, Prevádzkovateľ

Abstract

The term "integrated environmental protection" include consideration of the impact on all parts of the environment (air, water, waste) together, rather than separate view of the individual parts. The reason is that control releases to one part of environment may result the transfer of the substance into another part of environment. A new approach in the authorization process is the transition from applied so far, part system of assessment and installation authorization to integrated permission. Integrated permit does not mean increase the obligations on the contrary allows operators to actively participate in the authorization process, put forward their views in communication between the licensing authority and the operator what did not allow the previous practice.

Key words: IPPC, Integrated permit, Licensing authority, In site visits, Operator

Úvod

Životné prostredie je nevyhnutnou podmienkou našej existencie a prežitia. Je to jediné prostredie pre život, ktoré máme. Logickou nevyhnutnosťou teda je chrániť ho a zveľaďovať. Len poznanie však nestačí. Skutočnou zárukou udržania a zlepšenia súčasného stavu životného prostredia sú zákony a ich efektívne uplatňovanie.

Ochrana životného prostredia, resp. environmentálna ochrana, predstavuje činnosti, ktorými sa predchádza znečisťovaniu alebo poškodzovaniu životného prostredia alebo sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie obmedzuje a odstraňuje. Zahŕňa ochranu jeho jednotlivých zložiek alebo konkrétnych ekosystémov a ich vzájomných väzieb, ale aj ochranu životného prostredia ako celku. Ochrana životného prostredia a smerovanie k takému rozvoju spoločnosti, ktorý umožní ekonomický rozvoj, zvyšovanie životnej úrovne a zároveň zachová prírodu a zdroje pre ďalšie generácie, si vyžaduje poznanie súčasného stavu. Poznanie príčin, ktoré spôsobujú environmentálne problémy a možnosti, ako tomu zabrániť, respektíve ako sanovať environmentálne záťaž, môžu prispieť k zmene prístupu nielen v oblasti výroby, ale aj spotreby. Výsledkom takéhoto poznania by mal byť kvalitatívne environmentálne prijateľnejší prístup pri čerpaní zdrojov, vo výrobe a spotrebe, ktorý by ale nevznikol na základe príkazov či zákazov, ale na základe prirodzeného ľudského poznania. [17] Spoločenská zodpovednosť organizácie je predpokladom proaktívneho prístupu organizácie k riešeniu environmentálnych problémov. [18]

Integrovaná prevencia a ochrana pred priemyselným znečistením je súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania, na znížovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzovanie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia, pričom jeho ťažisko je v podnikovej sfére. Integrovaná ochrana životného prostredia tak predstavuje posun od starostlivosti o zložky životného prostredia (vzduch, voda, odpady) k výrobným činnostiam. Podľa výrobných činností je rozdelená aj pôsobnosť IPPC. [16]

Významným nástrojom presadzovania legislatívy životného prostredia do praxe je kvalifikovaná inštitúcia kontroly so zákonnými oprávneniami udeľovať sankcie. Na Slovensku je hlavným realizátorom takejto politiky Slovenská inšpekcia životného prostredia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo životného prostredia SR.

Slovenská inšpekcia životného prostredia (ďalej iba SIŽP) je odborný kontrolný orgán, ktorý vykonáva štátny dozor a ukladá pokuty vo veciach starostlivosti o životné prostredie a vykonáva miestnu štátnu správu na úseku integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia [1].

Na činnosť, ktorú SIŽP bezprostredne po účinnosti zákona o IPKZ začala vykonávať, bolo potrebné zriadiť nový útvar a zabezpečiť personálne, materiálne a v konečnom dôsledku aj technicky. Vznikol útvar integrovaného povoľovania a kontroly (ďalej len ÚIPK). Súčasne vzniklo aj päť odborov integrovaného povoľovania a kontroly (ďalej len OIPK) v Inšpektorátoch životného prostredia v Bratislave, Stále pracovisko v Nitre, v Banskej Bystrici, Žiline a v Košiciach [2].

Ústredie koordinuje prácu SIŽP v celoštátnom i medzinárodnom rozsahu. Pôsobí ako druhostupňový - odvolací orgán voči prvostupňovým rozhodnutiam Inšpektorátov.

Z dôvodu neustálych novelizácií jednotlivých smerníc, ktoré sa týkajú dôležitých priemyselných emisií, nadobudla 6.1.2011 účinnosť dlho očakávaná Smernica EPaR 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia (ďalej len „IED Smernica“). IED Smernica prepracovala 7 jestvujúcich Smerníc súvisiacich s priemyselnými emisiami do jednoduchého, jasného a zrozumiteľného legislatívneho nástroja a obsahuje:

- IPPC Smernicu,
- Smernicu o veľkých spaľovacích zariadeniach,
- Smernicu o spaľovaní odpadov,
- Smernicu o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel,
- 3 Smernice o oxide titaničitom (nakladanie, monitoring, programy redukcie znečistenia).

IED Smernica uľahčuje orgánom štátnej správy stanovovanie podmienok v integrovaných povoleniach.

IED Smernicou sa stanovujú pravidlá integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia pochádzajúceho z priemyselných činností. Rozsah pôsobnosti IED Smernice (zoznam a kategórie činností, ktoré spadajúce do jej kompetencie) sa oproti pôvodnej smernici o IPKZ rozširuje o nasledovné nové činnosti a zariadenia:

Nové činnosti a zariadenia dotknuté IED Smernicou

Kategória priemyselnej činnosti č. 6. Ostatné činnosti

6.1 Výroba v priemyselných zariadeniach:

c) jedného alebo viacerých z týchto druhov dosiek na báze dreva: dosky s orientovanými vláknami, drevotriestkové dosky alebo drevovláknité dosky s výrobnou kapacitou presahujúcou 600 m³/deň

6.9 Zachytávanie toku CO₂ zo zariadenia, na ktoré sa uplatňuje táto smernica, na účely geologického ukladania v súlade so smernicou 2009/31/ES

6.10 Konzervovanie dreva a výrobkov z dreva chemickými látkami s výrobnou kapacitou presahujúcou 75 m³ za deň, s výnimkou prípadov výlučného ošetrenia proti plesni. [3]

6.11 Nezávisle prevádzkované čistenie odpadových vôd, na ktoré sa nevzťahuje smernica 91/271/EHS, a ktoré pochádzajú zo zariadenia, na ktoré sa vzťahuje kapitola II.

V rámci aproximačného procesu sa v podmienkach SR zabezpečila implementácia IED Smernice schválením nového zákona č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a vyhlášky č. 183/2013 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (zákon o IPKZ) nadobudol účinnosť 15. marca 2013, pričom prevádzky, ktoré nespádali pod starý zákon č. 245/2003 Z. z. o IPKZ, ktorých prevádzkovatelia majú v úmysle vykonávať činnosť aj po 6. júli 2015 a nemajú vydané integrované povolenie, sú povinní podať žiadosť v lehote určenej vo výzve správneho orgánu, inak najneskôr do 31.12.2014. Títo prevádzkovatelia (vykonávajúci činnosti, ktoré budú novými aktivitami v oblasti IPKZ) môžu vykonávať činnosti bez integrovaného povolenia do 6. júla 2015. Správny orgán rozhodne o ich žiadostiach do 6. júla 2015 [4].

Proces integrovaného povoľovania

Integrované povoľovanie je proces, ktorý je otvorený širokej verejnosti. Okrem účastníkov konania a dotknutých orgánov sa v ňom môžu zúčastniť aj občianske združenia fyzických osôb, záujmové združenia právnických osôb, ale aj osoby, ktoré môžu byť integrovaným povolením dotknuté [2].

Vydaniu integrovaného povolenia predchádza náročný a zdĺhavý proces, začínajúci zaslaním výzvy prevádzkovateľom a pokračujúci predbežným prerokovaním žiadosti. Samotný povoľovací proces začína podaním žiadosti, po ktorom nasleduje jej spracovanie a overovanie údajov v prevádzke. Po vykonaní ústneho pojednávania a prerokovaní každej podmienky povolenia s prevádzkovateľom je vydané integrované povolenie [5]. Vydanie integrovaného povolenia trvá 60 dní (90 dní) od ústneho pojednávania, ale maximálne 5 mesiacov (podľa starého zákona o IPKZ 6 mesiacov) od začatia konania – od podania komplexne a správne vyplnenej žiadosti.

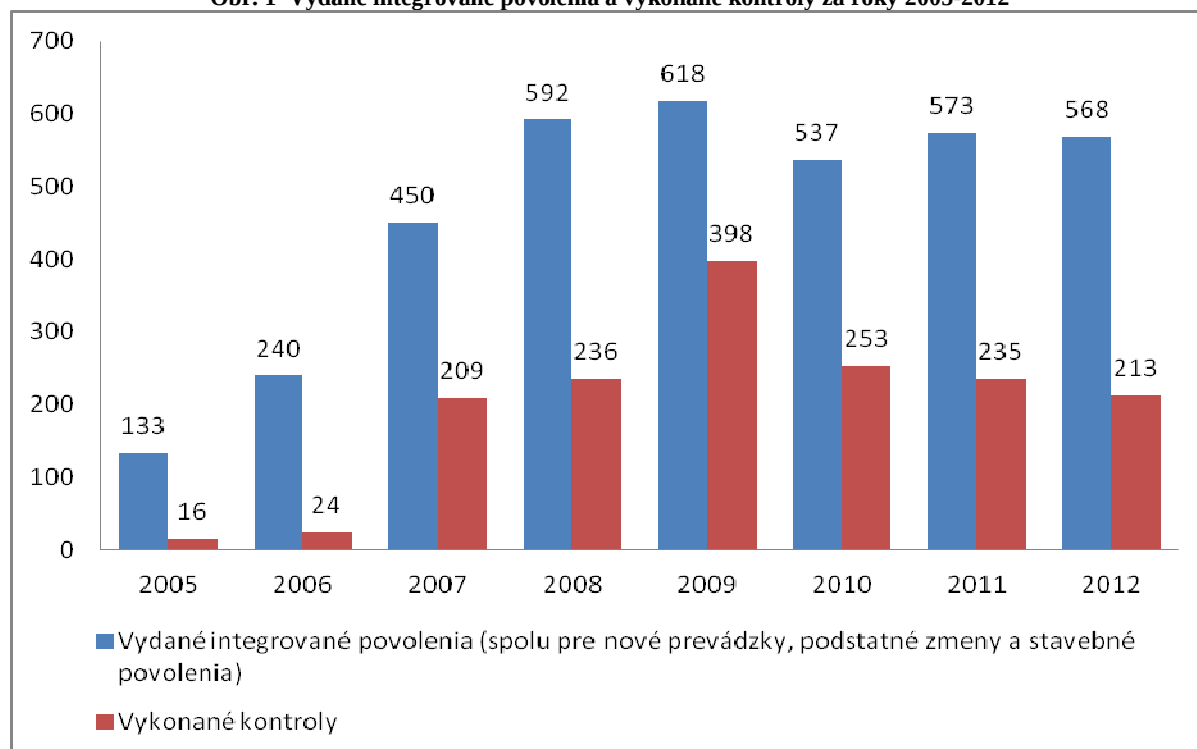
Systém integrovaného povoľovania prináša rôzne výhody jednak pre štátnu správu, ale aj pre prevádzkovateľov. Jeho prínos možno charakterizovať takto:

- *Z hľadiska prevádzkovateľa*, resp. žiadateľa o vydanie integrovaného povolenia ide o výrazné zjednodušenie procesu, keďže na získanie väčšiny súhlasov pre oblasť životného prostredia mu postačuje jedna žiadosť, ktorej vzor je spracovaný tak, aby bol ľahko zrozumiteľný. V prípade, že ide o novú prevádzku, je jej integrované povoľovanie spojené aj so stavebným konaním, čo opäť zjednodušuje a urýchľuje celý proces.
- *Z hľadiska orgánov štátnej správy* je výhodou tohto procesu komplexné posúdenie činnosti povoľovanej prevádzky jedným orgánom namiesto doterajšieho povoľovania rôznymi orgánmi s často komplikovanou vzájomnou previazanosťou. Vďaka tomu je možné určiť podmienky prevádzkovania so zohľadnením všetkých dopadov na životné prostredie, hlavne v oblasti ochrany ovzdušia, ochrany vôd a nakladania s odpadmi. Zásluhou tohto systému sa zjednodušuje aj kontrola dodržiavania podmienok prevádzkovania, ktorú taktiež vykonáva komplexne jeden orgán.
- Pre obe strany je výhodou koncentrácia rôznych súhlasov, ktoré doteraz vydávali podľa jednotlivých tzv. zložkových zákonov do jedného dokumentu, čo významne prispieva k jeho prehľadnosti [6].

Činnosť Inšpekcie spočívala najmä v povoľovaní prevádzok uvedených v prílohe č. 1 zákona o IPKZ. V porovnaní s ostatnými rokmi bol rok 2009 omnoho náročnejšie vzhľadom na značný počet už vydaných integrovaných povolení. Prevádzkovatelia často žiadali o zmeny v činnosti prevádzky, respektíve o vydanie rozhodnutia v zmysle stavebného zákona (napr. kolaudačné rozhodnutia).

Inšpektori OIPK pôsobia nielen ako povoľujúci orgán, ale aj ako kontrolný orgán. V roku 2009 vykonali Inšpektori najviac kontrol ako si môžete všimnúť na obrázku 1.

Obr. 1 Vydané integrované povolenia a vykonané kontroly za roky 2005-2012

Zdroj: 5,7,8,9,10,11,12,13

Register prevádzok IPKZ a vydaných integrovaných povolení

Správcom a prevádzkovateľom registra je Slovenská agentúra životného prostredia so sídlom v Banskej Bystrici. Garantom je Centrum environmentalistiky a informatiky, odbor starostlivosti o životné prostredie, ktorého súčasťou je pracovisko IPKZ.

V prípade, že užívateľ zistí chybu v údajoch, chýbajúci údaj (napr. chýbajúce právoplatné povolenie), prípadne iné nezrovnalosti (napr. neaktuálny obchodný názov prevádzkovateľa, adresu a pod.), môže kontaktovať pracovisko IPKZ v SAŽP.

Systém umožňuje užívateľovi prehľadávať register dvomi spôsobmi:

- 1) cez hlavné menu,
- 2) použitím vyhľadávacieho formuláru.

Línia informácií obsahuje údaje najmä o prevádzkovateľovi, jeho sídle, prevádzkach patriacich pod prevádzkovateľa, kontrolách vykonaných Slovenskou inšpekciou životného prostredia v prevádzkach a všetkých vydaných právoplatných integrovaných povoleniach.

Bez zadania niektorého z predvolených kritérií výberu systém ponúka abecedný zoznam obchodných názvov prevádzkovateľov, zoradených vzostupne. Aktívny zoznam prevádzkovateľov je doplnený aktívnym zoznamom prevádzok, ku každej prevádzke je priradený identifikátor prevádzky, aktívna linka na informácie o kontrole a informácie o vydanom právoplatnom integrovanom povolení.

Pri výbere vyhľadávacích kritérií nemusí byť zadané žiadne kritérium (systém zobrazí abecedný zoznam obchodných názvov prevádzkovateľov a súvisiacich ďalších informácií), môžu byť zadané viaceré alebo kritériá (medzi nimi platí vzťah a zároveň, tento vzťah neplatí pre jediné kritérium – Identifikátor prevádzky) [14].

Lokalizácia IPKZ prevádzok

V testovacej verzii Lokalizácia IPKZ prevádzok sú zakreslené IPKZ prevádzky podľa kategórií priemyselných činností. Kliknutím na odkaz: http://geo.enviroportal.sk/ipkz_prevadzky/ sa zobrazí mapa Slovenska s rôznofarebnými bodmi. Každá farba znamená kategóriu priemyselnej činnosti. O ktorú činnosť ide, je uvedené v okienku Legenda, na hornom paneli. Podrobnejšie informácie o jednotlivých prevádzkach sa zobrazia kliknutím na okienko Info na hornom paneli a následne na bod konkrétnej prevádzky.

Aplikácia ponúka vizualizáciu niektorých údajov z Registra prevádzok IPKZ a vydaných povolení. Zdrojom údajov je naďalej SIŽP.

Keďže sa jedná o testovaciu verziu, údaje v tejto aplikácii nemusia byť úplné alebo presné [15].

BAT a BREFy v povoľovacom procese

Zmenil sa postup schvaľovania BAT. Komisia postupne vydáva rozhodnutia, v ktorých budú ustanovené závery o najlepších dostupných technikách (ďalej len „závery o BAT“). V týchto rozhodnutiach budú uvedené tiež rozsahy emisných hodnôt, ktoré zodpovedajú BAT pre určité technológie. Emisné limity určené v integrovanom povolení pre konkrétnu prevádzku budú môcť byť v rozsahu uvedených emisných hodnôt, ktoré budú ustanovené rozhodnutím Komisie o záveroch BAT.

Výnimky z týchto emisných limitov budú možné iba v odôvodnených prípadoch z geografického, technického a ekonomického hľadiska, pričom to nesmie spôsobiť environmentálne dopady (čl. 15, ods. 4 IED Smernice). Každý odklon od BAT v integrovanom povolení musí byť povoliujúcim orgánom náležite zdokumentovaný a oznámený Komisii.

Emisné limity, ktoré sú uvedené v prílohách IED Smernice (pre veľké spaľovacie zariadenia, spaľovanie odpadov a zariadenia používajúce organické rozpúšťadlá) sú v pozícii hraničných minimálnych požiadaviek pre udeľovanie výnimiek.

Ak dôjde k revidovaniu referenčných dokumentov o najlepších dostupných technikách (BREF), bude musieť SIŽP preskúmať vydané integrované povolenia do 4 rokov od publikovania nového referenčného dokumentu.

Dôraz sa kladie aj na pravidelné monitorovanie stavu pôdy a podzemných vôd v zmysle tematickej stratégie na ochranu pôdy. IED Smernica stanovuje povinnosť preskúmať stav pôdy a podzemných vôd už pred začatím prevádzky. Po ukončení prevádzky má prevádzkovateľ povinnosť uviesť miesto do pôvodného stavu [3].

Záver

Integrované povoľovanie je konanie, ktorým sa určujú podmienky vykonávania činností v prevádzkach a povoľujú nové prevádzky s cieľom dosiahnuť integrovanú ochranu životného prostredia a jeho zložiek a udržať mieru znečistenia v normách kvality životného prostredia.

Vďaka nadobudnutým skúsenostiam z procesu vydávania integrovaných povolení, v podstatne menšej miere dochádzalo k porušeniu povinností vyplývajúcich z týchto integrovaných povolení. Prevádzkovatelia, ktorí spadajú pod integrovanú prevenciu a kontrolu znečistenia, sú radi, že si už nemusia vybavovať toľko povolení od rôznych orgánov štátnej správy ako v minulosti a všetky podmienky prevádzkovania sú zahrnuté v jednom integrovanom povolení.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] Slovenská inšpekcia životného prostredia [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [2] NITSCHNEIDEROVÁ, H. Postavenie SIŽP ako povoľujúceho orgánu. In *Enviromagazín*, 2005. roč. 10, mimoriadne číslo II, s.6-7. ISSN 1335-1877.
- [3] Štúdia Dopady smernice o priemyselných emisiách na priemysel a energetiku Slovenskej republiky September 2010 ASPEK, Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku.
- [4] Zákon č. 39/2013 Z. z. integrovanej prevencii [online]. Available on - URL <http://www.epredpisy.sk/zbierka-zakonov-s-dovod-spravami/142-2013/2518090-o-integrovanej-prevencii>
- [5] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2006. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [6] NITSCHNEIDEROVÁ, H. SIŽP sa úspešne vyrovnala s úlohami Európskej únie v integrovanom povoľovaní. In *Enviromagazín*, 2007, roč. 12, č. 6, s.4-5. ISSN 1335-1877.
- [7] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2005. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [8] Slovenská inšpekcia životného prostredia, Výročná správa o činnosti za rok 2007. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [9] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2008. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [10] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2009. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [11] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoľovania a kontroly za rok 2010. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.

- [12] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoloovania a kontroly za rok 2011. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [13] Vyhodnotenie plnenia plánu hlavných úloh útvaru integrovaného povoloovania a kontroly za rok 2012. [online]. Available on - URL: <http://www.sizp.sk/>.
- [14] Práca s registrom – Návod na používanie. [online]. Available on - URL: <http://ipkz.enviroportal.sk/register-integrovaných-povoleni.php?kriteriá=prevádzkovateľ>.
- [15] Lokalizácia IPKZ prevádzok [online]. Available on - URL: <http://ipkz.enviroportal.sk/lokalizacia.php>
- [16] RUSKO, M.: Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo. - 4.rev. vyd. - Žilina : STRIX, 2010. 335 s. ISBN 978-80-89281-58-9
- [17] LUMNITZER, E. - BADIDA, M. - MAJERNÍK, M. - RUSKO, M.: Ekologizácia výrobkov a výrob. - Košice : Technická univerzita v Košiciach, 2005. 358 s., ISBN 80-8073-225-6
- [18] CHOVANCOVÁ, J.: Spoločenská zodpovednosť organizácie ako nástroj ďalšieho zlepšovania EMS. In: Manažérstvo životného prostredia 2006, konf. so zahraničnou účasťou. Trnava 24.-25.2. 2006. Žilina : STRIX, 2006. ISBN 80-89281-02-08. p. 156-161.

ADRESA AUTORA:

Ing. Dominika OČENÁŠOVÁ, PhD., Slovenská inšpekcia životného prostredia, Útvar integrovaného povoloovania a kontroly - ústredie, Karloveská 2, 842 22 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: >dominika.ocenasova@gmail.com<, Tel. číslo: 00421 918 324533

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.